

Efektivita výběru pojistného na sociální zabezpečení

Helena Matušincová

Bakalářská práce
2019

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Helena Matušincová
Osobní číslo: M16285
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: Veřejná správa a regionální rozvoj
Forma studia: kombinovaná

Téma práce: Efektivita výběru pojistného na sociální zabezpečení

Zásady pro vypracování:

Úvod

Definujte cíle a použité metody zpracování práce.

I. Teoretická část

- Představte základy problematiky sociálního zabezpečení.

II. Praktická část

- Provedte rozbor výběru pojistného a příslušenství.
- Analyzujte efektivitu výběru pojistného prostřednictvím zasílání výzev k zaplacení.
- Zhodnoťte efektivnost výběru pojistného na základě údajů získaných provedenou analýzou.
- Navrhněte doporučení pro zlepšení efektivnosti výběru pojistného.

Závěr

Rozsah bakalářské práce: cca 40 stran
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

KACZOR, Pavel. Sociální politika a sociální systém ČR. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2015. 269 s. ISBN 978-802-4520-964.
KOLDINSKÁ, Kristina a Petr TRÖSTER. Právo sociálního zabezpečení. 7., podstatně přepracované vydání. 2018. Praha: C.H. Beck. Academia iuris (C.H. Beck), 289 s. ISBN 978-807-3807-009.
LICHNOVSKÝ, Ondřej. Daňový řád: komentář. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016. Beckova edice komentované zákony. 918 s. ISBN 978-80-7400-604-3.
STIGLITZ, Joseph E. Economics of the public sector. New York: W.W. Norton & Company, 2015. 923 s. ISBN 978-039-3937-091.
ŠTANGOVÁ, Věra a Roman LANG. Právo sociálního zabezpečení v bodech s příklady. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. 233 s. ISBN 978-807-3807-009.

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Libor Šnědar, Ph.D.
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
Datum zadání bakalářské práce: 14. prosince 2018
Termín odevzdání bakalářské práce: 14. května 2019

Ve Zlíně dne 14. prosince 2018

L.S.

doc. Ing. David Tuček, Ph.D.
děkan

RNDr. Pavel Bednář, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen na elektronickém nosiči v příruční knihovně Fakulty managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen přípouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše), bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

1. že jsem na diplomové/bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
2. že odevzdaná verze diplomové/bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 14.5.2019

Jméno a příjmení: Helena Matušincová

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na zhodnocení efektivity výběru pojistného na sociální zabezpečení. Nejdříve je zde popsán systém sociálního zabezpečení v naší zemi a jeho právní úprava. Následují účastníci sociálního pojištění a jejich povinnosti. Jsou zde rozebrány také postupy výběru pojistného, jeho vymáhání a pojmy spojené s těmito činnostmi. Zvolená problematika efektivity výběru byla řešena pomocí srovnání statistických údajů o odvodech, výběru pojistného, počtu osob samostatně výdělečně činných a počtu zaměstnavatelů. Mimo jiné je v práci analyzována efektivnost zaslání výzev k zaplacení dlužného pojistného a příslušenství za předchozí tři roky s pomocí statistických údajů z vybrané okresní správy sociálního zabezpečení, která poskytla tyto interní údaje k provedení analýzy. V analytické části je vždy rozebrán výsledek jednotlivých analýz a vysvětleno, zda je výsledek příznivý či nikoliv. Závěrem je konstatování o efektivitě výběru pojistného.

Klíčová slova: sociální zabezpečení, pojistné, osoba samostatně výdělečně činná, zaměstnavatel, vymáhání

ABSTRACT

This bachelor thesis is focused on the evaluation of the effectiveness of the collection of social security premiums. Firstly, the social security system in our country and its legal form is described. Then the social security participants and their duties are described. There are also discussed the procedures for collecting insurance money and its enforcement and terms associated with these activities. The chosen issue of selection efficiency was solved by comparing statistics data of levies, collection of social security premiums, number of self-employed people and number of employers. Among the other things this thesis analyzes the effectiveness of sending notices for paying of debts and accessories for the previous three years using statistical data from a selected district of social security administration which was able to provide these internal data for analysis. The analytical part analyzes the result of each part individually and explains whether the result is favorable or not. The conclusion is a statement about the efficiency of collecting the social security premiums.

Key words: social security, insurance, self-employed, employer, enforcement

Chtěla bych poděkovat vedoucímu mé práce JUDr. Liboru Šnédarovi, Ph.D za jeho čas, rady, informace a připomínky, které mi poskytoval při zpracování bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	9
CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ A JEHO VZNIK	12
2 ČSSZ A OSSZ	13
3 PRÁVNÍ PŘEDPISY SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ	15
4 POJMY SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ	16
4.1 SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ.....	16
4.2 SYSTÉM SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ.....	16
4.3 STRUKTURA SOCIÁLNÍHO POJIŠTĚNÍ	16
5 VÝBĚR POJISTNÉHO	18
5.1 DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ (DP).....	18
5.1.1 povinná (placená) účast.....	18
5.1.2 povinná (neplacená) účast.....	19
5.1.3 dobrovolná (placená) účast	19
5.2 NEMOCENSKÉ POJIŠTĚNÍ (NP).....	19
5.2.1 povinná účast.....	19
5.2.2 dobrovolná účast	19
5.3 PŘÍSPĚVEK NA STÁTNÍ POLITIKU ZAMĚSTNANOSTI (PSPZ).....	20
6 POPLATNÍCI POJISTNÉHO	21
6.1 ZAMĚSTNAVATELÉ.....	21
6.2 ZAMĚSTNANCI.....	22
6.3 OSVČ	22
6.3.1 Hlavní a vedlejší činnost	22
7 MÍSTNÍ PŘÍSLUŠNOST	23
8 VÝŠE POJISTNÉHO	24
8.1 VYMĚŘOVACÍ ZÁKLAD	24
8.2 SAZBY POJISTNÉHO	25
8.2.1 Zaměstnavatel	25
8.2.2 Zaměstnanec.....	25
8.2.3 OSVČ	25
8.2.4 Osoba dobrovolně účastná na DP	25
8.2.5 Zahraniční zaměstnanec	25
9 ODVOD POJISTNÉHO	26
10 VÝBĚR POJISTNÉHO	27
10.1 PŘEPLATEK POJISTNÉHO	27
10.2 PENÁLE	27
10.2.1 Promíjení penále.....	28

10.3	POVOLENÍ SPLÁTEK POJISTNÉHO A PENÁLE	28
10.4	PROMLČENÍ POJISTNÉHO	29
10.5	PŘEDEPSÁNÍ POHLEDÁVKY	29
10.5.1	Výkaz nedoplatků (VN)	29
10.5.2	Platební výměr (PV).....	30
10.5.3	Platební výměr o pravděpodobné výši pojistného (PVP)	30
10.5.4	Rozhodnutí (RO).....	31
10.5.5	Regresní náhrada (R).....	31
10.5.6	Přeplatek na dávce nemocenského nebo důchodového pojištění (PDNP a PDDP).....	31
10.6	VYMÁHÁNÍ POJISTNÉHO	32
II	PRAKTICKÁ ČÁST	33
11	VÝBĚR POJISTNÉHO A PŘÍSLUŠENSTVÍ.....	34
11.1	PŘEHLED O POČTU OSVČ A ZAMĚSTNAVATELŮ PODLE KRAJŮ K 31. 12. 2018.....	34
11.2	VÝVOJ VÝŠE VYMĚŘOVACÍCH ZÁKLADŮ U PODNIKATELŮ	38
11.1	ODVODY ZAMĚSTNANCŮ A ZAMĚSTNAVATELŮ	39
11.2	POHLEDÁVKY, PŘÍJMY A ÚSPĚŠNOST VÝBĚRU	40
11.2.1	Struktura pohledávek k 30. 9. 2018	42
11.3	POZNATKY Z ANALÝZY	44
12	EFEKTIVITA VÝBĚRU POJISTNÉHO PROSTŘEDNICTVÍM VÝZEV K ZAPLACENÍ POHLEDÁVKY	45
12.1	VÝZVA K ZAPLACENÍ POHLEDÁVKY	45
12.2	POČET ODESLANÝCH VÝZEV	45
12.3	ÚHRADY NA EXEKUČNÍ TITULY	46
12.3.1	Podíl úhrad na jednotlivé exekuční tituly z aktuálního roku proti úhradám exekučních titulů z let minulých	46
12.3.2	Počet zaslaných výzev a zaslaných úhrad na tyto výzvy v analyzovaných letech	48
12.4	POZNATKY Z ANALÝZY A DOPORUČENÍ	49
	ZÁVĚR	51
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	52
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	54
	SEZNAM OBRÁZKŮ	55
	SEZNAM TABULEK.....	56

ÚVOD

Problematika rozebraná v této práci se týká sociálního zabezpečení v České republice. Po dokončení školního vzdělání může občan začít podnikat jako osoba samostatně výdělečně činná (OSVČ), zaměstnat se, pořídit si firmu, nebo se registrovat na Úřadu práce ČR. Někteří lidé mají za to, že pokud se stanou OSVČ nebo si založí organizaci, učiní tak lépe než ti, kteří půjdou do zaměstnání. Bohužel mnozí z výše zmíněných, jak jsem se mohla ve své praxi přesvědčit, vůbec netuší, že takový podnikatel má mnohem více povinností než zaměstnanci, za které toto řeší zaměstnavatelé. Ať už občan vykonává činnost závislou nebo činnost nezávislou, je jeho povinností platit odvody, které mu určuje zákon.

Ze mzdy zaměstnance jsou veškeré odvody včetně pojistného na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti placeny zaměstnavatelem. OSVČ si tyto položky odvádí sama. Velká část z podnikajících osob je přesvědčená, že nemá povinnost platit sociální pojištění. V důsledku této nevědomosti a mylných informací dochází k případům, kdy pojištění platí s prodlevou anebo neplatí vůbec a vzniká jim dluh vůči státu. Setkávám se také s případy, kdy podnikatel o povinnosti odvádět toto pojištění ví, ale i přesto ho neplatí. Stává se tak z různých důvodů, ale ve velké části případů je na vině nepříznivá finanční situace.

Práce si klade za cíl seznámit čtenáře se systémem sociálního zabezpečení jako celku, proč je důležité platit sociální pojištění a která složka je dobrovolná, jakým způsobem se hradí, jaké další povinnosti mají podnikatelé a živnostníci skrz sociální zabezpečení a také, jaký je důsledek neplacení tohoto pojištění.

Nedílnou součástí práce je rozbor výběru pojistného, vývoje vyměřovacích základů, výše pohledávek a jejich statistické znázornění, dále také analýza efektivity zasílání výzev k zaplacení dlužného pojistného a příslušenství. Soubor menších analýz se tematicky týká výběru pojistného. Na závěr jsou vyhodnoceny analýzy, které byly provedeny v této práci, a na základě výsledků je zhodnocena efektivnost výběru a navrženo doporučení.

CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE

Zaměření této práce může být přínosem jak pro organizaci provádějící sociální zabezpečení, protože tu bude vyhodnocena efektivita části výběru, tak pro osoby uvažující o podnikatelské kariéře, které zde mohou nalézt cenné informace týkající se sociálního pojištění. Hlavní myšlenkou je zhodnocení, zda a do jaké míry je výběr pojistného na sociálním zabezpečení efektivní. Bude zde zkoumán samotný výběr pojistného s pomocí statistických údajů čerpaných z otevřených dat České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ) a z interních dat poskytnutých samotnou organizací bude zpracováno několik analýz, které se budou týkat vývoje vyměřovacích základů, stavu pohledávek a úspěšnosti výběru. Z oblasti vymáhání tohoto pojistného zde bude analyzována efektivita zasílání výzev k zaplacení dlužného pojistného, jelikož tato aktivita není povinná pro organizaci provádějící sociální zabezpečení. Práce je zaměřená na období 2016–2018, v některých částech jsou zahrnuty i roky starší nebo rok aktuální.

Budou zde srovnány údaje za tato období. Pod dílčími analýzami bude rozebrán výsledek. Z těchto údajů zhodnotím efektivitu výběru pojistného a doporučím vhodné řešení pro zvýšení efektivitu výběru.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ A JEHO VZNIK

Stát má za úkol vytvářet příznivé podmínky, aby v něm mohli jeho občané vhodně žít. Měl by pomáhat lidem v obtížných sociálních situacích. Především pokud jde o nemocné občany, seniory, rodiny s dětmi, nebo děti bez rodičů.

Určité podoby sociálního zabezpečení se vyskytovaly již v minulosti v podobě vrchnostenské, církevní či chudinské péče (ČSSZ, 2015, s. 4).

Průmyslová revoluce na konci 18. století přinesla výraznější zabezpečení obyvatelstva při nemoci, invaliditě, stáří anebo ztrátě možnosti výdělku. V té době se uzákonilo penzijní zaopatření státních a později i jiných veřejných zaměstnanců. V roce 1889 nabyt účinnosti zákon o nemocenském pojištění, který upravoval zabezpečení v nemoci. V říjnu 1920 byl navržen nový zákon zabývající se sociálním pojištěním. Poté v roce 1924 byl vyhlášen Zákon č. 221/1924 Sb., o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří (ČSSZ, 2015, s. 5).

Sociální pojištění bylo sjednoceno vznikem Ústřední sociální pojišťovny, která spravovala invalidní a starobní pojištění a starala se i o nemocenské pojišťovny. Zákonem č. 99/1948 Sb., o národním pojištění byly zrušeny veškeré předchozí související zákony. Podle zákona 102/1951 Sb., bylo nemocenské pojištění v rukou Revolučního odborového hnutí, a to až do roku 1990 (ČSSZ, 2015, s. 6).

Důchodové zabezpečení poté zajišťoval Státní úřad důchodového zabezpečení, v roce 1957 vznikl Státní úřad sociálního zabezpečení. Nemocenské pojištění měly na starosti okresní a krajské správy nemocenského pojištění, České správy nemocenského pojištění, Ústřední správy nemocenského pojištění pod vedením Ústřední rady odborů (ČSSZ, 2015, s. 6).

Podle zákona č. 53/1968 Sb., o změnách v organizaci a působnosti některých orgánů, vzniklo Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV). To mělo vnitřní organizační jednotku, která se starala o dávky důchodového zabezpečení – z této organizační jednotky vznikl později Úřad důchodového zabezpečení v Praze (ČSSZ, 2015, s. 6).

V roce 1989 bylo nutné učinit změny v oblasti sociálního zabezpečení. Zákonem č. 210/1990 Sb. byla ustavena Česká správa sociálního zabezpečení jako samostatná rozpočtová organizace podřízená Ministerstvu práce a sociálních věcí (ČSSZ, 2015, s. 12).

2 ČSSZ A OSSZ

Česká správa sociálního zabezpečení a okresní správy sociálního zabezpečení jsou správními úřady. Pro účely hospodaření s majetkem státu, včetně prostředků státního rozpočtu, účetnictví, služebních vztahů státních zaměstnanců a pracovněprávních vztahů mají OSSZ, Pražská správa sociálního zabezpečení (PSSZ) a Městská správa sociálního zabezpečení (MSSZ) postavení vnitřních organizačních jednotek. V čele ČSSZ stojí ústřední ředitel. OSSZ jsou zřízeny pro obvody shodné s územními obvody okresů. ČSSZ je metodicky řízena MPSV (Koldinská, Tröster, 2018, s. 83).

V oblasti nemocenského pojištění OSSZ, PSSZ a MSSZ také rozhodují v prvním stupni o vzniku, trvání a zániku pojištění, pokud vznikl spor o účasti na tomto pojištění, o přiznání a výši dávek nemocenského pojištění, o výplatě nemocenského po uplynutí podpůrní doby nebo o ukončení dočasné pracovní neschopnosti. Vyplácejí dávky nemocenského pojištění, pokud jde o osoby v zaměstnání a osoby samostatně výdělečně činné. Plní evidenční a kontrolní úkoly. Také kontrolují dodržování režimu dočasné práce neschopných pojištěnců. V oblasti důchodového pojištění patří k jejich základním úkolům hlavně prvostupňově rozhodovat o vzniku a zániku důchodového pojištění, o správnosti zápisu v evidenčním listu důchodového pojištění ve sporu mezi pojištěncem a jeho zaměstnavatelem, o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, o odstranění tvrdosti, a také o pokutách za nesplnění povinností zaměstnavatelů a osob samostatně výdělečně činných. (Koldinská, Tröster, 2018, s. 83).

Provádí evidenční a kontrolní úkoly, posuzují zdravotní stav a pracovní schopnost pojištěnců pro účely důchodového pojištění a rovněž posuzují invaliditu včetně její výše. Dále provádí výběr a vymáhání pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (Koldinská, Tröster, 2018, s. 84).

V oblasti nemocenského i důchodového pojištění (NP a DP) ČSSZ rozhoduje např. o odvoláních ve věcech, ve kterých v prvním stupni rozhodovala OSSZ, vede registr pojištěnců i registr zaměstnavatelů. A dále zajišťuje vydávání předepsaných tiskopisů a plnění úkolů vyplývajících z práva EU a mezinárodních smluv. Dříve bylo rozhodování v dávkových věcech důchodového pojištění vždy centralizováno, tak je tomu i dnes v rámci ČSSZ, která výlučně rozhoduje o přiznání dávky důchodového pojištění. Výplaty těchto dávek zařizuje rovněž ČSSZ (Koldinská, Tröster, 2018, s. 84).

Dále vyplácí dávky do ciziny, zajišťuje podklady k posuzování zdravotního stavu a posuzuje zdravotní stav včetně invalidity. Zvláštní působnost má ministr práce a sociálních věcí. Ten může odstraňovat tvrdost, která by se mohla vyskytnout při provádění nemocenského a důchodového pojištění. Také může pověřit správy sociálního zabezpečení, aby odstraňovaly tvrdost v případech důchodového pojištění. Oprávnění k odstraňování tvrdosti v oblasti důchodového pojištění mají také ministři vnitra, obrany a spravedlnosti. V nemocenském pojištění mají takové oprávnění jak ministři vnitra a obrany tak generální ředitelé Vězeňské služby ČR a Generálního ředitelství cel, rovněž i ředitelé Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace (Koldinská, Tröster, 2018, s. 84).

3 PRÁVNÍ PŘEDPISY SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ

„Právo sociálního zabezpečení patří do práva veřejného. Smyslem a účelem jeho norem je regulace práv a povinností subjektů v právních vztazích, které slouží k podpoře (zabezpečení) osob, u nichž nastala negativní právní skutečnost, resp. právní skutečnost, která má negativní sociální dopady. Toto právní odvětví si je vědomo skutečnosti, že negativním sociálním dopadům některých právních událostí nelze zabránit, a tak v rámci principů solidarity se pokouší přispívat oprávněným osobám k řešení těchto negativních dopadů.“
(Štangová, Lang, 2018, s. 13)

Základní předpisy v oblasti sociálního pojištění:

- zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění
- zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti
- zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění
- zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění
- zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení

Kvůli sjednocení postupů při správě sociálního zabezpečení vydává správce sociálního zabezpečení interní předpisy, kterými jsou instrukce, směrnice a metodiky.

(Koldinská, Tröster, 2018, s. 46).

4 POJMY SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ

Níže jsou popsány a vysvětleny základní pojmy týkající se sociálního zabezpečení.

4.1 Sociální zabezpečení

Sociální zabezpečení lze definovat jako soubor právem upravených nástrojů a opatření, které poskytují ochranu a pomoc lidem v případech, že nastane sociální událost. Tyto sociální události dělíme na přirozené (jedná se o narození a nezaopatřenost dítěte, těhotenství, mateřství, dosažení určitého věku, smrt) a nepřirozené (jedná se o nemoc, pracovní neschopnost, dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav, invaliditu, pracovní úraz a nemoc z povolání a nedostatečný příjem). Existence a fungování systému sociálního zabezpečení je v ČR postavena na zásadách univerzality (stát se snaží, aby se základní systém sociálního zabezpečení vztahoval na všechny osoby, žijící na území státu), uniformity (je zde snaha zabezpečit všechny oprávněné osoby podle stejných pravidel), komplexnosti (snaha, aby poskytované dávky pokryly základní sociální události), adekvátnosti (snaha o to, aby výše vyplácených dávek sociálního zabezpečení byla přiměřená s ohledem na případ a potřeby oprávněné osoby, ale i možnosti společnosti) a garance (Studijní pomocník, ©2017).

4.2 Systém sociálního zabezpečení

Systém sociálního zabezpečení v České republice je v současné době tvořen třemi pilíři. Těmito pilíři jsou sociální pojištění, státní sociální podpora a sociální pomoc. Fungování těchto pilířů, výčet jednotlivých dávek v nich vyplácených, podmínky pro jejich vyplácení a příslušná řízení o těchto dávkách upravují příslušné zákony (Studijní pomocník, ©2017).

4.3 Struktura sociálního pojištění

„První pilíř systému sociálního zabezpečení v České republice je představován sociálním pojištěním zahrnujícím důchodové, nemocenské a veřejné zdravotní pojištění. Pro výplatu dávek sociálního pojištění je nutné odvádět pojistné na sociální zabezpečení (důchody, nemocenská, mateřská, podpora v nezaměstnanosti) a pojistné na veřejné zdravotní pojištění (lékařská péče), které je také součástí sociálního pojištění. Oblast důchodového pojištění je upravena zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Jeho smyslem je úprava důchodového pojištění pro případ stáří, invalidity a úmrtí živitele. Zákon ve svých úvodních ustanoveních (§ 2 a 5) stanoví, kdo se účastní na pojištění, tzn. u koho je účast povinná (§ 5) a u koho je účast dobrovolná (§ 5). Povinná je účast u lidí, kteří jsou výdě-

lečně činní za předpokladu, že jejich výdělečná činnost zakládá účast na důchodovém pojištění. Jedná se zejména o zaměstnance. Dobrovolně se mohou účastnit důchodového pojištění i jiné osoby starší 18 let za podmínek, které stanoví zákon. Z důchodového pojištění se poskytují důchody starobní, invalidní, vdovský a vdovecký a sirotčí, které se skládají ze základní a procentní výměry.“ (Studijní pomocník, ©2017)

5 VÝBĚR POJISTNÉHO

Podle Stiglitze (2015 s. 356) nemá program sociálního zabezpečení pouze funkci spořicí, ale také funkci pojištění a transferů. Ovlivňuje nabídku na trhu práce a formování kapitálu. Pojistné na sociální zabezpečení je odváděno podle Zákona o pojistném na sociální zabezpečení, tvoří ho tyto složky:

5.1 Důchodové pojištění (DP)

System důchodového pojištění je tu pro případ řešení nepříznivých důsledků sociálních událostí, jako jsou stáří, invalidita anebo ztráta živitele. V důsledku těchto událostí dochází k omezení nebo ztrátě schopnosti vykonávat soustavnou výdělečnou činnost (Štangová, Lang, 2018, s. 82).

Důchodové pojištění je tzv. I. důchodový pilíř a je z důchodového systému nejvýznamnější. Je to veřejně pojistný systém, a proto je předpokladem nároku na dávky DP získání potřebné doby účasti na pojištění. Zaměstnavatelé musí přihlásit zaměstnance k DP a poskytnout o tom informace příslušné okresní správě sociálního zabezpečení. Nárok na důchod se uplatňuje u OSSZ, tento důchod vyměří a vyplácí ČSSZ. Občan musí prokázat dobu rozhodnou pro vznik nároku na důchod. Doba zaměstnání je uvedena na evidenčních listech pojištěnců, takže prokázat dobu zaměstnání občan musí jen na dobu, která není v těchto listech uvedena.

Účast na DP může být:

5.1.1 povinná (placená) účast

Účast na DP vzniká povinně za předpokladu, že začne být vykonáván některý z druhů výdělečné činnosti, jejichž okruh je definován taxativním výčtem v § 5 odst. 1 ZDP (Štangová, Lang, 2018, s. 83).

Pro osoby samostatně výdělečně činné platí, že pokud vykonávají hlavní samostatnou výdělečnou činnost, jsou vždy povinně účastny DP, pokud jsou příjmy nízké nebo záporné, platí pojistné alespoň z minimálního vyměřovacího základu. Pokud vykonávají vedlejší samostatnou výdělečnou činnost, jsou povinně účastny pouze za předpokladu, že z této činnosti bude dosaženo takových příjmů, aby daňový základ za kalendářní rok dosáhl alespoň tzv. rozhodný základ což je 2,4násobek průměrné mzdy. Pokud takový příjem nemají, nejsou povinně účastny DP (Štangová, Lang, 2018, s. 85).

5.1.2 povinná (neplacená) účast

Tato skupina osob je brána jako pojištěná i přestože v její prospěch není odváděno pojistné a ani jinak se na financování důchodového systému nepodílí. Okruh situací, kdy tato účast nastává je vymezen v ustanovení § 5 odst. 2 ZDP jako tzv. náhradní doba pojištění (Štangová, Lang, 2018, s. 85).

5.1.3 dobrovolná (placená) účast

Účast na DP vzniká na základě přihlášky k pojištění, blíže definováno je to v ustanovení § 6 ZDP. Tato účast může být buď z tzv. kvalifikovaných důvodů anebo bez uvedení důvodu (Štangová, Lang, 2018, s. 86).

5.2 Nemocenské pojištění (NP)

Slouží k finančnímu zabezpečení osob v případě vzniku sociální události jako je např. nemoc, úraz, těhotenství nebo mateřství. NP je spíše pro ekonomicky činné občany a při splnění stanovených podmínek vzniká ze zákona. Dávky jsou peněžité a z hlediska doby poskytování jsou to dávky opakující se. (Štangová, Lang, 2018, s. 56).

Zaměstnavatelé musí vést evidenci o svých zaměstnancích a jejich příjmech. Jakmile pracovní poměr skončí, zaměstnavatelé vydají potvrzení o skutečnostech rozhodných pro nárok na dávky nemocenského pojištění, evidenční list důchodového pojištění a potvrzení o zaměstnání.

Zaměstnanec musí ohlásit okolnosti rozhodné pro vznik nároku na výplatu dávky nemocenského nebo i důchodového pojištění. V případě vzniku nároku na nemocenskou dávku se musí podrobit lékařské prohlídce a požádat o dávky.

Účast na nemocenském pojištění je:

5.2.1 povinná účast

Účast na NP vzniká povinně, pokud začne být vykonáván některý z druhů pracovních vztahů uvedených v § 5 zákon o nemocenském pojištění (Štangová, Lang, 2018, s. 57).

5.2.2 dobrovolná účast

Účast je dobrovolná pro OSVČ a zahraniční zaměstnance (Štangová, Lang, 2018, s. 57).

5.3 Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti (PSPZ)

Z tohoto příspěvku jsou financovány následující oblasti:

- zprostředkování zaměstnání, zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí a také zaměstnávání osob se zdravotním postižením
- aktivní politika zaměstnanosti
- výkon umělecké, kulturní, sportovní nebo reklamní činnosti
- kontrolní činnost v oblasti zaměstnanosti

(Štangová, Lang, 2018, s. 172)

6 POPLATNÍCI POJISTNÉHO

Poplatníkem pojistného jsou osoby, jejichž příjmy jsou podrobeny odvodové povinnosti. Jsou to zaměstnanci, OSVČ, zaměstnavatelé a osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění. Také zahraniční zaměstnanci, pokud se dobrovolně přihlásili k účasti na nemocenském pojištění (Štangová, Lang, 2018, s. 24).

6.1 Zaměstnavatelé

Právnícké nebo fyzické osoby, které zaměstnávají alespoň jednoho zaměstnance, dále jsou to organizační složky státu a služební úřady (Štangová, Lang, 2018, s. 10).

Zaměstnavatelé mají tyto povinnosti:

- Přihlásit/odhlásit se do/z registru zaměstnavatelů
- Zaměstnavatel je povinen písemně hlásit všechny změny v údajích
- Přihlásit/odhlásit každou svou mzdovou účtárnu do/z registru zaměstnavatelů
- Používat přidělený desetimístný variabilní symbol zaměstnavatele a mzdové účtárny ve styku s OSSZ a ČSSZ
- Oznamit příslušné OSSZ den nástupu zaměstnance do zaměstnání, den skončení zaměstnání se zaměstnancem a další stanovené
- Vést evidenci o zaměstnancích
- Tyto údaje musí být zaměstnavatelem uschovány po dobu 10 kalendářních roků
- Přijímat žádosti svých zaměstnaných osob a také bývalých zaměstnanců, pokud onemocněli v ochranné lhůtě, o dávky nemocenského pojištění
- Je-li u zaměstnance nařízen výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy, je zaměstnavatel povinen spolu s údaji potřebnými pro výpočet dávek předat OSSZ podklady pro provádění srážek z dávek nemocenského pojištění
- Povinností zaměstnavatele je na základě žádosti OSSZ do 8 kalendářních dnů od doručení žádosti (nebyla-li stanovena lhůta delší) sdělit potřebné údaje, podat hlášení, předložit záznamy o skutečnostech rozhodných pro posouzení účasti zaměstnanců na pojištění a pro nárok na dávky, jejich výši a výplatu
- Poskytnout součinnost pověřeným zaměstnancům OSSZ při kontrole plnění povinností zaměstnavatele (Zákon č. 187/2006 Sb.)
- Zaměstnavatel je ke dni splatnosti pojistného, tj. v období od 1. do 20. dne, povinen příslušné OSSZ předložit spolu s požadovanými údaji formulář „Přehled o výši pojistného“ (ČSSZ, ©2018)

6.2 Zaměstnanci

Za zaměstnance se považují osoby v pracovním poměru, činní na základě dohody o pracovní činnosti, členové družstva, fyzické osoby (FO), soudci, poslanci, členové zastupitelstev, členové vlády, prezident, atd, pokud jim v souvislosti se zaměstnáním plynou nebo by mohly plynout příjmy ze závislé činnosti, které jsou předmětem daně z příjmu podle zákona upravujícího tyto daně. (Zákon č. 589/1992 Sb.)

6.3 OSVČ

Za osoby samostatně výdělečně činné se považují osoby, které dosáhly věku nejméně 15 let a ukončily povinnou školní docházku, a které zároveň vykonávají samostatnou výdělečnou činnost, nebo které spolupracují při výkonu této činnosti a jejichž příjmy z této činnosti podléhají zdanění podle zákona o daních z příjmů z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti (Ženíšková, 2018, s. 28).

6.3.1 Hlavní a vedlejší činnost

Od 1. 1. 2004 se samostatně výdělečná činnost rozděluje na činnost hlavní a vedlejší s tím, že v případě podnikání jako vedlejší činnosti nejsou odvodové povinnosti tak přísné jako u činnosti hlavní. Podnikání se považuje za vedlejší samostatně výdělečnou činnost, pokud podnikatel souběžně s podnikáním:

- vykonával zaměstnání zakládající účast na NP
- měl nárok na výplatu invalidního nebo starobního důchodu
- měl nárok na rodičovský příspěvek nebo peněžitou pomoc v mateřství, případně na další dávky, které stát přiznává z důvodu péče o dítě nebo jinou závislou osobu
- byl nezaopatřeným dítětem (např. denní studium) (Kaczor, 2015, s. 60)

7 MÍSTNÍ PŘÍSLUŠNOST

„Místní příslušnost okresní správy sociálního zabezpečení se řídí místem útvaru zaměstnavatele, ve kterém je vedena evidence mezd, popřípadě sídlem zaměstnavatele, pokud není dále stanoveno jinak. Je-li zaměstnavatelem fyzická osoba, řídí se místní příslušnost okresní správy sociálního zabezpečení místem trvalého pobytu fyzické osoby.

Místní příslušnost okresní správy sociálního zabezpečení se řídí

a) sídlem zaměstnavatele nebo sídlem nižší složky zaměstnavatele, jestliže se řízení týká této nižší složky, pokud je předmětem řízení rozhodování o přirážce k pojistnému na sociální zabezpečení,

b) místem trvalého pobytu osoby samostatně výdělečně činné, pokud je předmětem řízení rozhodování o pojistném osoby samostatně výdělečně činné, o penále a o přestupku osoby samostatně výdělečně činné, popřípadě, jde-li o cizince, místem hlášeného pobytu^{9a}) v České republice, a nemá-li osoba samostatně výdělečně činná hlášený ani trvalý pobyt v České republice a její místo trvalého pobytu je v cizině, místem výkonu samostatné výdělečné činnosti na území České republiky; je-li několik míst výkonu samostatné výdělečné činnosti, je místně příslušná okresní správa sociálního zabezpečení, v jejímž obvodu podle prohlášení fyzické osoby převažuje výkon samostatné výdělečné činnosti,

c) místní příslušností okresní správy sociálního zabezpečení pro provádění nemocenského pojištění delegované rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení podle § 83 odst. 6 zákona o nemocenském pojištění. “. (Zákon č. 582/1991 Sb.)

8 VÝŠE POJISTNÉHO

Výše pojistného se stanoví procentní sazbou z vyměřovacího základu zjištěného za rozhodné období. (Ženíšková, 2018, s. 38)

8.1 Vyměřovací základ

Rozhodným obdobím, z něhož se zjišťuje vyměřovací základ, je u osob samostatně výdělečně činných kalendářní rok. U všech ostatních poplatníků pojistného je jím kalendářní měsíc. Vyměřovacím základem OSVČ je částka, kterou si OSVČ sama určí, tato částka nesmí být nižší než 50 % daňového základu, tzv. relativní limit (Koldinská, Tröstner, 2018, s.101).

„Vykonávala-li osoba samostatně výdělečně činná v kalendářním roce hlavní samostatnou výdělečnou činnost i vedlejší samostatnou výdělečnou činnost a za dobu, po kterou vykonávala vedlejší samostatnou výdělečnou činnost, není účastna důchodového pojištění, považuje se za daňový základ poměrná část daňového základu; tato část se určí tak, že se daňový základ vydělí počtem kalendářních měsíců, v nichž byla aspoň po část měsíce vykonávána samostatná výdělečná činnost, a výsledná částka se vynásobí počtem kalendářních měsíců, v nichž byla aspoň po část měsíce vykonávána hlavní samostatná výdělečná činnost. Za výkon samostatné výdělečné činnosti a hlavní samostatné výdělečné činnosti se pro účely věty druhé nepovažuje kalendářní měsíc, v němž po celý měsíc osoba samostatně výdělečně činná měla nárok na výplatu nemocenského, peněžité pomoci v mateřství nebo dlouhodobého ošetřovného z nemocenského pojištění osob samostatně výdělečně činných; kalendářním měsícem se pro účely části věty před středníkem rozumí i jeho část, po kterou osoba samostatně výdělečně činná vykonávala samostatnou výdělečnou činnost, pokud výkon této činnosti netrval po celý kalendářní měsíc.“ (Zákon č. 589/1992 Sb.)

Vyměřovacím základem je tedy nejméně relativní limit, ale pokud je jeho hodnota nižší než limit absolutní, je vyměřovací základ nejméně absolutní limit. Obecná výjimka je dobrovolná účast OSVČ na nemocenském pojištění. U osob dobrovolně účastných důchodového pojištění záleží určení vyměřovacího základu hlavně na vůli takové osoby, avšak dolní limit zde je jedna čtvrtina průměrné mzdy za kalendářní měsíc (Koldinská, Tröster, 2018, s.101)

Vyměřovací základ je u zaměstnanců a OSVČ přesně definovaný okruh pracovních příjmů. U zaměstnanců jde pouze o příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob.

Maximální vyměřovací základ zaměstnance pro placení pojistného na NP a DP je částka ve výši 48násobku průměrné mzdy.

Vyměřovací základ zaměstnavatele je úhrn vyměřovacích základů jeho zaměstnanců (Koldinská, Tröster, 2018, s.101).

8.2 Sazby pojistného

8.2.1 Zaměstnavatel

24,8 % z vyměřovacího základu, z toho 2,1 % na NP, 21,5 % na DP a 1,2 % na PSPZ

8.2.2 Zaměstnanec

6,5 % z vyměřovacího základu

8.2.3 OSVČ

29,2 % z vyměřovacího základu uvedeného v § 5b odst. 1 a 2, z toho 28 % na DP a 1,2 % na PSPZ, jde-li o OSVČ účastnou DP

2,1 % z vyměřovacího základu uvedeného v § 5b odst. 3, jde-li o OSVČ účastnou NP

8.2.4 Osoba dobrovolně účastná na DP

28 % z vyměřovacího základu

8.2.5 Zahraniční zaměstnanec

2,1 % z vyměřovacího základu

(Zákon č. 589/1992 Sb.)

9 ODVOD POJISTNÉHO

Pojistné se platí v české měně na příslušný účet okresní správy sociálního zabezpečení, nebo vyplacením v hotovosti zaměstnanci okresní správy sociálního zabezpečení pověřenému k tomu, aby přijímal pojistné (částka vyplacená v hotovosti nesmí v jednom kalendářním dni přesáhnout 10 000,00 Kč). Za den placení pojistného se považuje v případě platby na účet den, kdy dojde k připsání pojistného na účet poskytovatele platebních služeb. V případě placení hotově je to den, kdy zaměstnanec okresní správy tuto hotovost přijal. V případě provádění exekuce soudním exekutorem se považuje za den placení pojistného den, kdy dojde k připsání pojistného na účet soudního exekutora. Držitel poštovní licence, který přijal platbu poštovním poukazem, ji předá k provedení převodu poskytovateli platebních služeb do 2 pracovních dnů ode dne, kdy platbu přijal. (Ženíšková, 2018, s. 106 a 107).

Pojistné na sociální zabezpečení za kalendářní měsíc je splatné od 1. do 30. dne v daném měsíci.

V případě neplacení pojistného na nemocenské a důchodové pojištění právní úprava rozlišuje, zda zaměstnanci měli či mohli mít vliv na rozhodnutí zaměstnavatele o neplacení pojistného. I zde ovšem obecně nelze přičítat zaměstnanci k tíži špatnou platební morálku zaměstnavatele za podmínky, že zaměstnancům bylo pojistné z jejich zúčtovaného příjmu strženo v rámci zákonných odvodů (Koldinská, Tröster, 2018, s.101).

10 VÝBĚR POJISTNÉHO

10.1 Přeplatek pojistného

Přeplatek na pojistném se musí vrátit plátcí pojistného nebo jeho právnímu nástupci do pěti let po uplynutí kalendářního roku, ve kterém přeplatek vznikl, pokud plátce pojistného nemá jiný splatný závazek vůči OSSZ nebo ČSSZ.

Příslušná OSSZ musí vrátit přeplatek na pojistném do jednoho měsíce ode dne, kdy tento přeplatek zjistila. Přeplatek na pojistném vrátí OSSZ zaměstnanci jen na základě písemné žádosti doložené potvrzením zaměstnavatele. Pokud vznikl přeplatek na pojistném na nemocenské pojištění, je OSSZ povinna vrátit tento přeplatek OSVČ, pokud nemá jiný splatný závazek vůči OSSZ nebo ČSSZ. Přeplatek na pojistném, který nepřesahuje 100,00 Kč, vrátí OSSZ jen ve výjimečných případech tak, aby byla zajištěna zásada hospodárnosti (Zákon č. 589/1992 Sb.)

10.2 Penále

Pokud nebylo pojistné zapláceno ve stanovené lhůtě anebo bylo zapláceno v nižší částce, než která byla předepsaná, je plátce pojistného povinen platit penále. Penále je 0,05 % z dlužné částky za každý kalendářní den, ve kterém tyto skutečnosti trvaly. Platí se poprvé za kalendářní den, který bezprostředně následuje po dni splatnosti pojistného. Naposledy se platí za den, ve kterém bylo dlužné pojistné uhrazeno. Pro OSVČ je posledním dnem, za které platí penále, den, ve kterém byl podán přehled za kalendářní rok, za který vznikl dluh na zálohách na pojistném, pokud byl tento přehled podán ve stanovené lhůtě, nebo poslední den lhůty stanovené pro podání přehledu, za který vznikl dluh na zálohách na pojistném, pokud nebyl tento přehled podán ve stanovené lhůtě.

Jestliže příslušná OSSZ povolila placení dlužného pojistného ve splátkách, penále z takového dluhu činí 0,025 % dlužné částky za každý kalendářní den, kdy dluh na pojistném trvá, a to ode dne první splátky dluhu (Ženíšková, 2018, s. 107 a 108).

Penále se neplatí za dobu, po kterou OSVČ nevykonává samostatnou výdělečnou činnost, z pojistného na důchodové pojištění, které osoba dobrovolně účastná dluží za dobu dobrovolné účasti, za dobu po kterou se zaměstnavatel již nepovažuje pro účely tohoto zákona za zaměstnavatele, za dobu ode dne následujícího po dni vydání platebního výměru do dne přecházejícímu dni jeho vykonatelnosti, pokud dlužné pojistné bylo zapláceno do dne vy-

konatelnosti platebního výměru, za dobu ode dne zahájení insolvenčního řízení do dne právní moci rozhodnutí soudu, za dobu ode dne, od kterého došlo k promlčení pohledávky na pojistném, za dobu od vstupu plátce pojistného do likvidace, byla-li podána kasační stížnost proti rozhodnutí krajského soudu, kterým bylo zrušeno rozhodnutí ČSSZ o povinnosti zaplatit pojistné, pokud bylo pojistné zapláceno na účet jiné než příslušné OSSZ, pokud pojistné bylo zaměstnavatelem zapláceno v nižší částce z důvodu, že z této částky byla odečtena náhrada mzdy za dobu dočasné pracovní neschopnosti ve vyšší částce, než měla být odečtena. Každá platba se zaokrouhluje na celé koruny nahoru. Způsob placení, vymáhání, promlčení anebo vrácení přeplatku na penále je stejný jako u pojistného. Za dlužné pojistné se pro účely zvláštních předpisů považuje i dlužné penále (Ženíšková, 2018, s. 109 a 110).

10.2.1 Promíjení penále

MPSV je oprávněno promíjet penále plně nebo zčásti z důvodu odstranění tvrdosti. Toto oprávnění může přenést na ČSSZ nebo OSSZ.

O prominutí penále musí být žádáno písemně, k žádosti o prominutí penále je nutné připojit vyplněný tiskopis „ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ žadatele o podporu v režimu de minimis – k žádosti o prominutí penále“. Proti rozhodnutí o prominutí penále není přípustný žádný opravný prostředek. Pro vyřízení neplatí žádná lhůta, kterou by byl orgán rozhodující o žádost vázán (Ženíšková, 2018, s. 113).

10.3 Povolení splátek pojistného a penále

Na písemnou žádost plátce pojistného může příslušná OSSZ povolit placení dlužného pojistného a penále ve splátkách.

Splátky nelze povolit, jestliže došlo ke zrušení plátce s likvidací nebo probíhá-li insolvenční řízení, v němž již bylo vydáno rozhodnutí o úpadku plátce pojistného.

OSSZ stanoví výši jednotlivých splátek dluhu a dobu splácení dluhu, která nesmí být delší než 35 měsíců. Jednotlivé splátky se platí jednou částkou odděleně od plateb běžného pojistného.

OSSZ může zrušit splátky, jestliže plátce pojistného nezaplatí včas nebo ve správné výši některou splátku dluhu, změnit povolení o splátkách, pokud dojde ke snížení dluhu, jehož placení bylo povoleno ve splátkách, zrušit povolení splátek, pokud plátce pojistného

vstoupí do likvidace nebo pokud bylo vydáno rozhodnutí o úpadku plátce pojistného (Ženíšková, 2018, s. 115 a 116).

10.4 Promlčení pojistného

Právo předepsat dlužné pojistné se promlčuje za 10 let ode dne splatnosti. Byl-li proveden úkon ke zjištění výše pojistného nebo jeho vyměření, plyne nová promlčecí lhůta ode dne, kdy se o tom plátce pojistného dozvěděl.

Právo vymáhat pojistné se promlčuje za 10 let od právní moci platebního výměru, jímž bylo vyměřeno. Promlčecí doba neběží po dobu řízení u soudu a po dobu provádění exekuce na peněžité plnění exekučním správním orgánem (Zákon č. 589/1992 Sb.).

10.5 Předepsání pohledávky

Pokud plátce pojistného neplní a porušuje svoji zákonem stanovenou povinnost platit pojistné, může ji příslušná správa dle zákona č. 589/1992 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení nařídit vydáním exekučního titulu. (Surovcová, 2010, s.25)

Podle Lichnovského (2016, s. 637) je exekuční titul pro účely správy daní předpokladem a podmínkou k vymáhání nedoplatku. Exekuční titul musí také splňovat požadavky určitosti osob a stanovených povinností (tzv. materiální vykonatelnost), a navíc musí být formálně vykonatelný.

10.5.1 Výkaz nedoplatků (VN)

„Dlužné částky na pojistném a penále může okresní správa sociálního zabezpečení předepsat k úhradě též výkazem nedoplatků. Výkaz nedoplatků musí obsahovat

- a) označení zaměstnavatele, kterému se nedoplatky vykazují,*
- b) výši nedoplatků podle stavu účtu zaměstnavatele k určitému dni vycházející z údajů vykázaných zaměstnavatelem, popřípadě též z částek, které mu byly platebním výměrem předepsány, z penále vypočteného k tomuto dni a z příslušenství, jímž jsou náklady na vymáhání pojistného po odečtení vykonaných plateb,*
- c) den, ke kterému byla výše nedoplatků zjištěna,*
- d) poučení o vykonatelnosti,*
- e) poučení o námitkách,*

f) označení okresní správy sociálního zabezpečení, která výkaz nedoplatků vydala, a datum vyhotovení; výkaz nedoplatků musí být opatřen úředním razítkem a podepsán s uvedením jména, příjmení a funkce oprávněné osoby.“ (Zákon č. 582/1991 Sb.)

Výkaz nedoplatků je vykonatelný dnem vyhotovení. Výkaz nedoplatků se doručuje stejným způsobem jako platební výměr. Proti výkazu nedoplatků lze okresní správě sociálního zabezpečení, která výkaz nedoplatků vydala, podat do 8 dnů od doručení písemné námitky, pokud zaměstnavatel nesouhlasí s existencí dluhu na pojistném a penále nebo s jeho výší; důvod podání námitek je zaměstnavatel povinen v námitkách uvést. Námitky nemají odkladný účinek. Na základě námitek okresní správa sociálního zabezpečení do 30 dnů od jejich doručení vydá rozhodnutí, kterým výkaz nedoplatků buď potvrdí, byla-li výše nedoplatků stanovena správně, nebo zruší. Pokud okresní správa sociálního zabezpečení nerozhodne o námitkách ve lhůtě uvedené ve větě první, pozbývá výkaz nedoplatků platnost. Na řízení o vydání výkazu nedoplatků se nevztahuje správní řád. (Zákon č. 582/1991 Sb.)

10.5.2 Platební výměr (PV)

Platební výměr (dále je PV) je druhým nejčastějším exekučním titulem vydávaný OSSZ. PV jsou využívány především k předepisování pohledávek za OSVČ, výjimečně i zaměstnavateli v případě nedoplatků zjištěných oddělením kontroly. Na rozdíl od VN se na PV vztahují obecné předpisy o správním řízení (Surovcová, 2010, s.25).

10.5.3 Platební výměr o pravděpodobné výši pojistného (PVP)

Pokud zaměstnavatel nebo OSVČ nesplnily svou povinnost podat přehled o výši vyměřovacího základu a tato povinnost nebyla splněna ani ve lhůtě určené příslušnou správou sociálního zabezpečení v písemné výzvě, může příslušná OSSZ stanovit rozhodnutím pravděpodobnou výši pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, pokud byl plátce ve výzvě na tento následek upozorněn.

Při stanovení pravděpodobné výše pojistného vychází OSSZ z údajů, které má k dispozici nebo které si sama opatří. Pokud nelze pro nedostatek podkladů stanovit pravděpodobnou výši příjmů zaměstnance anebo OSVČ, má se za to, že jejich měsíčním příjmem je částka 1,5násobku průměrné mzdy určované pro kalendářní rok, ve kterém OSSZ stanoví pravděpodobnou výši pojistného. U OSVČ je tento příjem snížen o výdaje vynaložené na jeho dosažení, zajištění a udržení. Částka je poté zaokrouhlená na celé koruny směrem nahoru.

Stanovením pravděpodobné výše pojistného není dotčena povinnost předložit přehled ani možnost uložit pokutu. Pokud je následně tento přehled předložen, příslušná OSSZ zruší novým rozhodnutím rozhodnutí o pravděpodobné výši pojistného, pokud OSVČ prokáže, že nevykonávala samostatně výdělečnou činnost, nebo zaměstnavatel, že nezaměstnával ani jednoho zaměstnance v období, ke kterému se vztahuje pravděpodobná výše pojistného. Plátcí pojistného mají za povinnost platit penále z dlužné částky pravděpodobné výše pojistného, a to ode dne, který následuje po dni splatnosti pojistného (Ženíšková, 2018, s. 121 a 122).

10.5.4 Rozhodnutí (RO)

Rozhodnutí je vydáváno, pokud FO nebo PO nesplní svoje povinnosti. Za přestupek lze uložit pokutu.

Přestupkem se rozumí např.: OSVČ nepodá přehled o příjmech a výdajích, nesplní oznamovací povinnost podle § 20a odst.1 nebo pokud zaměstnavatel nezajistí, aby mzdová účtárna plnila povinnosti při odvodu pojistného podle § 10.

Způsob placení a postup vymáhání pokuty je stejný jako u pojistného.

(Zákon č. 589/1992 Sb.)

10.5.5 Regresní náhrada (R)

„Ten, kdo způsobil, že v důsledku jeho zaviněného protiprávního jednání zjištěného soudem nebo správním úřadem došlo ke skutečným rozhodným pro vznik nároku na dávku, je povinen zaplatit orgánu nemocenského pojištění regresní náhradu. Nárok na regresní náhradu nemá orgán nemocenského pojištění vůči pojištěnci, jemuž byla dávka vyplacena.“ (Zákon č. 187/2006 Sb.)

10.5.6 Přeplatek na dávce nemocenského nebo důchodového pojištění (PDNP a PDDP)

Pojištěnec nebo jakýkoliv jiný člověk, který přijal dávku a nesplnil povinnost, nebo přijal dávku nebo její část, i přesto, že musel z okolností předpokládat, že tato dávka být vyplacena neměla nebo byla vyplacena neprávem, nebo ve vyšší částce, než být měla, je povinen uhradit tento přeplatek plátcí dávky. (Zákon č. 187/2006 Sb.)

10.6 Vymáhání pojistného

V případě, že plátce pojistného neuhradí výkaz nedoplatků, platební výměr či pokutu, jsou tyto tituly předány k vymáhání. Dlužník (dále povinný) je nejprve vyzván k zaplacení pohledávky a upozorněn, jestliže tak neučiní, bude pohledávka vymáhána správní exekucí. Výzvou k zaplacení pohledávky bývá zahajovaná každá exekuce. Tato výzva obsahuje lhůtu, po které je exekuční titul vymáhán různými způsoby.

Exekuce nařízená podle exekučního příkazu může být:

- srážkami ze mzdy
- příkázáním pohledávky z účtu poskytovatele platebních služeb
- příkázáním jiné peněžité pohledávky
- postižením jiných majetkových práv
- prodejem movitých věcí
- prodejem nemovitých věcí

Výrok exekučního příkazu musí obsahovat:

- způsob provedení exekuce
- výši nedoplatku, pro který je exekuce nařízena
- výši exekučních nákladů
- odkaz na exekuční titul

(Zákon č. 280/09 Sb.)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

11 VÝBĚR POJISTNÉHO A PŘÍSLUŠENSTVÍ

Výběr pojistného je jednou z hlavních činností ČSSZ, patří sem pojistné na důchodové pojištění, pojistné na nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

U zaměstnanců se pojištění počítá z hrubé mzdy, ale podnikatelé mají jako vyměřovací základ polovinu zisku za předešlé zúčtovací období.

V tabulce níže jsou vypsány výše vyměřovacích základů za poslední 3 roky – tuto výši určuje každoročně Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále MPSV).

11.1 Přehled o počtu OSVČ a zaměstnavatelů podle krajů k 31. 12. 2018

Níže zobrazená tabulka ukazuje, kolik OSVČ je v jednotlivých krajích a kteří z nich platí zálohy na DP

Tabulka 1 OSVČ podle krajů

Kraj	Vykonávají činnost	Platí zálohy na DP
Hl. m. Praha	180 848	132 354
Středočeský	140 343	98 947
Jihočeský	61 814	40 183
Plzeňský	50 752	33 243
Karlovarský	22 664	15 882
Ústecký	58 634	41 885
Liberecký	40 464	28 163
Královéhradecký	53 963	35 427
Pardubický	46 919	31 360
Vysočina	47 014	31 539
Jihomoravský	111 305	76 457
Olomoucký	51 260	35 102
Zlínský	54 496	37 008

Moravskoslezský	90 879	61 180
Celkem	1 011 355	698 730

(Zdroj: ČSSZ)

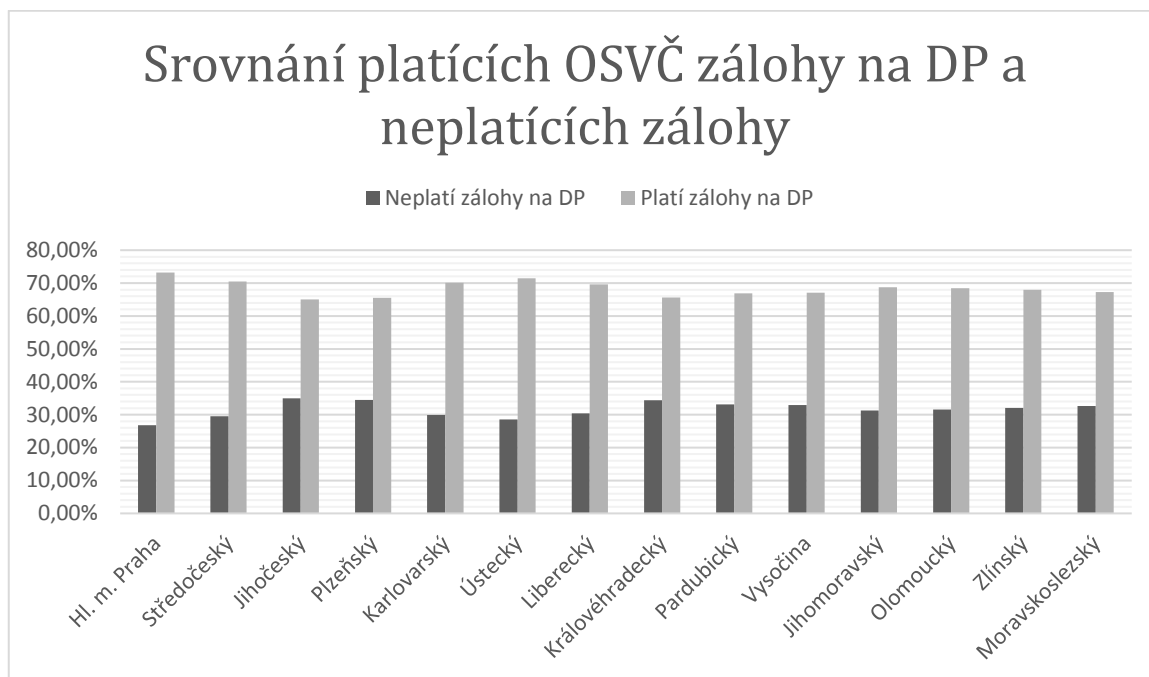
Tabulka 2 Procento OSVČ platící zálohy na DP a procento neplatící zálohy na DP

Kraj	Neplatí zálohy na DP	Platí zálohy na DP
Hl. m. Praha	26,81 %	73,19 %
Středočeský	29,50 %	70,50 %
Jihočeský	34,99 %	65,01 %
Plzeňský	34,50 %	65,50 %
Karlovarský	29,92 %	70,08 %
Ústecký	28,57 %	71,43 %
Liberecký	30,40 %	69,60 %
Královéhradecký	34,35 %	65,65 %
Pardubický	33,16 %	66,84 %
Vysočina	32,92 %	67,08 %
Jihomoravský	31,31 %	68,69 %
Olomoucký	31,52 %	68,48 %
Zlínský	32,09 %	67,91 %
Moravskoslezský	32,68 %	67,32 %
Celkem	30,91 %	69,09 %

(Zdroj: Vlastní zpracování, ČSSZ)

Ve srovnání je vidět, že OSVČ platící zálohy je v průměru kolem 70 %, což je sice většina, ale zbývajících cca 30 % podnikatelů zálohy neplatí, a to vede k zadlužení. Mnohým z nich jsou vystavovány platební výměry, které jsou předávány na oddělení vymáhání pojistného.

Nejlépe je na tom hl. m. Praha, naopak nejhůře je na tom Plzeňský kraj.

Graf 1 Srovnání OSVČ platících zálohy na DP a neplatících

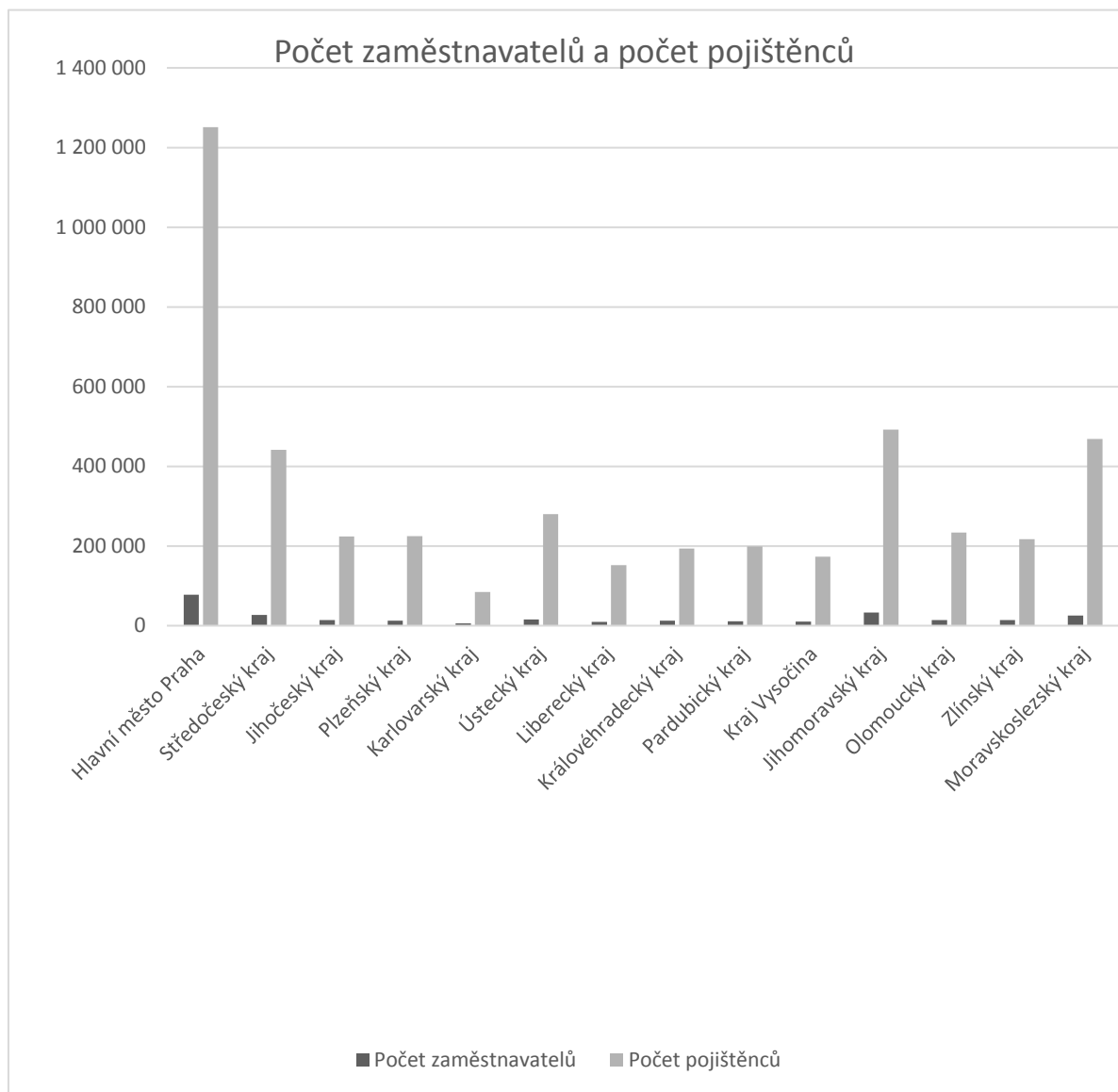
(Zdroj: Vlastní zpracování, ČSSZ)

Tabulka 3 Počet zaměstnavatelů a pojištěnců v jednotlivých krajích ČR

Kraj	Počet zaměstnavatelů	Počet pojištěnců
Hlavní město Praha	77 691	1 251 341
Středočeský kraj	27 024	440 979
Jihočeský kraj	14 407	223 839
Plzeňský kraj	12 431	224 450
Karlovarský kraj	6 036	84 190
Ústecký kraj	15 284	279 769
Liberecký kraj	9 298	151 859
Královéhradecký kraj	12 222	193 606
Pardubický kraj	11 124	198 766
Kraj Vysočina	10 324	173 439

Jihomoravský kraj	33 264	491 695
Olomoucký kraj	14 019	233 459
Zlínský kraj	13 945	217 034
Moravskoslezský kraj	25 453	468 804
Česká republika	282 522	4 633 230

(Zdroj: ČSSZ)

Graf 2 Počet zaměstnavatelů a pojištěnců v jednotlivých krajích
(Zdroj: Vlastní zpracování)

V grafu lze vidět, že v některých krajích je počet pojištěnců na počet zaměstnavatelů obrovský. Nejviditelnější je to u Prahy, kde je ale i počet zaměstnavatelů několikanásobně vyšší než v jiných krajích. Další za Prahou je Jihomoravský kraj, díky Brnu, Moravskoslezský kraj díky Ostravě a Středočeský kvůli blízkosti Prahy. Lze tedy odvodit, že nejvíce zaměstnavatelů a pojištěnců je v okolí velkých měst.

11.2 Vývoj výše vyměřovacích základů u podnikatelů

Tabulka 4 Přehled výše vyměřovacích základů sociálního pojištění za poslední 3 roky v Kč

	Maximální roční vyměřovací základ	HČ: min roční vyměřovací základ	HČ: min. měsíční vyměřovací základ	VČ: min. roční vyměřovací základ	VČ: min. měsíční vyměřovací základ	Min. měsíční záloha HČ	Min. měsíční záloha VČ
2017	1 35 5136	84 696	7 058	33 888	2 824	2 061	825
2018	1 438 922	89 940	7 495	35 976	2 998	2 189	876
2019	1 569 552	98 100	8 175	39 240	3 270	2 388	955

(HČ = hlavní činnost, VČ = vedlejší činnost)

(Zdroj: Vlastní zpracování, ČSSZ)

Tabulka 5 Procentuální změna vyměřovacích základů proti předchozímu roku

	Maximální roční vyměřovací základ	HČ: min roční vyměřovací základ	HČ: min. měsíční vyměřovací základ	VČ: min. roční vyměřovací základ	VČ: min. měsíční vyměřovací základ	Min. měsíční záloha HČ	Min. měsíční záloha VČ
2017	x	x	x	x	x	x	x
2018	6,183 %	6,192 %	6,192 %	6,162 %	6,162 %	6,211 %	6,182 %
2019	9,078 %	9,073 %	9,073 %	9,091 %	9,073 %	9,091 %	9,018 %

(Zdroj: Vlastní zpracování, ČSSZ)

Jak je vidět výše záloh i vyměřovacích základů rok od roku stoupá. Mělo by to být dáno tím, že se každý rok zvyšuje také minimální mzda zaměstnanců – tak by měl úměrně stoupat i základ, ze kterého jsou určeny vyměřovací základy. Příjmy a výdaje se v České republice zvyšují totiž každým rokem.

Pro zajímavost zde je srovnání vývoje minimální mzdy za tyto 3 roky.

Tabulka 6 Procentuální nárůst minimální mzdy v letech 2016 - III. čtvrtletí 2018

	Minimální mzda	Procentuální nárůst proti předchozímu roku
2017	11 000	x
2018	12 200	10,909 %
2019	13 350	9,426 %

(Zdroj: Vlastní zpracování)

Výše vyměřovacích základů v roce 2018 stoupala pomaleji než výše minimální mzdy. V roce 2019 už není rozdíl tak viditelný, jedná se o minimální odlišnost.

V následující tabulce jsou uvedeny procenta, které odvádí podnikatelé sami za sebe.

Tabulka 7 Sazby pojistného na sociální zabezpečení

Složka sociálního pojištění	Sazba
DP	28 % z vyměřovacího základu
Státní politika zaměstnanosti	1,2 % z vyměřovacího základu
Celkem povinné složky SP	29,2 %
NP – dobrovolné	2,3 % z vyměřovacího základu
Celkem v případě dobrovolné platby nemocenského pojištění	31,5 %

(Kaczor, 2015, s.61)

11.1 Odvody zaměstnanců a zaměstnavatelů

Poslední tabulka zobrazuje procentuální odvody, které platí zaměstnanec a odvody, které za něj platí zaměstnavatel. Odvody zaměstnance jsou ty, které jsou většinou z nás strhávány každý měsíc ze mzdy.

Tabulka 8 Struktura odvodu sociálního pojištění u zaměstnanců

Složka sociálního pojištění	Odvod zaměstnan- ce (% hrubé mzdy)	Odvod zaměstnavatele (% hrubé mzdy)	Celkem
-----------------------------	---------------------------------------	--	--------

Nemocenské pojištění	0 %	2,3 %	2,3 %
Důchodové pojištění	6,5 %	21,5 %	28 %
Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	0 %	1,2 %	1,2 %
celkem	6,5 %	25 %	31,5 %

(Kaczor, 2015, s. 57)

Je nutné upozornit na to, že v tabulkách nejsou uvedeny procentuální sazby zdravotního pojištění, ale v praxi je důležité počítat i s tímto pojištěním.

11.2 Pohledávky, příjmy a úspěšnost výběru

Údaje zpracované v této kapitole zachycují převážně období 2015-2018, některé údaje z let 2018 a 2019 ještě nebyly v době zpracování bakalářské práce volně dostupné.

V následující tabulce jsou uvedeny příjmy výběru pojistného v letech 2016-2018.

Tabulka 9 Vývoj příjmů 2016-2018

V mil. Kč	2016	2017	2018
Leden	33 400	36 238	39 377
Únor	33 224	35 508	39 729
Březen	33 387	35 763	39 103
Duben	35 848	38 190	42 281
Květen	34 870	38 044	42 190
Červen	34 973	38 446	42 364
Červenec	35 046	38 064	41 996
Srpen	34 781	37 897	42 022
Září	34 151	37 137	40 541
Říjen	34 214	37 459	40 821
Listopad	34 739	38 090	41 880
Prosinec	38 682	43 302	46 881
Celkem	417 316	454 140	499 185

(Zdroj: ČSSZ)

Údaje v tabulce jsou uvedeny v milionech Kč a zaokrouhleny nahoru, proto výsledky v kolonce celkem nemusí odpovídat skutečnému výsledku součtu jednotlivých měsíců

Tabulka 10 Procentuální vývoj příjmů proti předchozímu roku

2016	x
2017	8,824 %
2018	9,919 %

(Zdroj: Vlastní zpracování, ČSSZ)

Ke konci roku jsou příjmy na pojistném zpravidla nejvyšší. Domnívám se, že je to tím, že plátcí pojistného chtějí mít do konce roku své závazky uhrazeny a do nového roku vstupovat bez zbytečných dluhů. Taktéž si lze všimnout, že rok od roku má výběr pojistného stoupající tendenci. Toto lze odůvodnit také tím, že se naše ekonomika postupně vzpamatovala z krize před více než deseti lety a lidé jsou schopni své závazky splácet lépe.

Tabulka 11 Stav pohledávek za plátcí pojistného v letech 2016-2018

Období	2016	2017	2018
k 31.3.	61 282	59 897	59 435
k 30.6.	61 145	59 905	59 538
k 30.9.	60 931	60 013	59 927
k 31.12.	59 957	59 234	58 751
celkem	243 315	239 046	237 651

(Zdroj: ČSSZ)

Tabulka 12 Procentuální pokles proti předchozímu roku

2016	x
2017	1,755 %
2018	0,584 %

(Zdroj: Vlastní zpracování, ČSSZ)

Výše pohledávek se meziročně snižuje, ve srovnání s vývojem příjmů lze vidět, že příjmy rostou rychleji, než se snižují pohledávky.

11.2.1 Struktura pohledávek k 30. 9. 2018

Tabulka 13 Pohledávky k 30. 9. 2018

		Pohledávky celkem	Procentní podíl
Odhlášení plátcí	OSVČ - DP	9 753 329 215,49	X
	Zaměstnavatelé	28 292 823 113,60	X
	Σ	38 046 152 329,09	63,49%
Neodhlášení plátcí	OSVČ - DP	10 865 102 873,00	X
	Zaměstnavatelé	10 031 286 032,71	X
	Σ	20 896 388 905,71	34,87%
Mezisoučet		59 942 541 234,80	X
Splátkový režim	OSVČ - DP	354 685 830,11	X
	Zaměstnavatelé	629 886 034,35	X
	Σ	984 571 864,46	1,64%
Úhrn	OSVČ - DP	20 973 117 918,60	X
	Zaměstnavatelé	38 953 995 180,66	X
	Σ	59 927 113 099,26	100,00%

Zdroj: ČSSZ

Největší část celkem 63,49 % tvoří odhlášení plátcí, kde se statistikou značně pohnuli odhlášení zaměstnavatelé, za kterými jsou pohledávky nejvyšší. Přihlášení plátcí tvoří pouze 34,87 %. Může to být dáno tím, že určitá část odhlášených plátců jsou nedosažitelné subjekty. Tzn., že nemají žádný majetek, účty a ani nejsou zaměstnaní.

Tabulka 14 Úspěšnost výběru pojistného v letech 2015-2017

	2015	2016	2017
Leden	99,01 %	98,76 %	101,13 %
Únor	100,18 %	100,44 %	99,88 %
Březen	100,68 %	100,61 %	100,53 %

Duben	98,96 %	98,77 %	98,59 %
Květen	98,97 %	98,43 %	99,37 %
Červen	100,83 %	100,34 %	100,28 %
Červenec	99,86 %	99,84 %	99,53 %
Srpen	99,66 %	100,09 %	99,53 %
Září	100,21 %	100,15 %	100,01 %
Říjen	100,89 %	99,69 %	100,45 %
Listopad	101,28 %	100,74 %	100,16 %
Prosinec	102,49 %	100,04 %	101,29 %
Celkem	100,26 %	99,82 %	100,07 %

(zdroj: ČSSZ)

Úspěšnost výběru pojistného bez příslušenství znamená, že ve statistice není promítnuta úspěšnost výběru penále.

Tabulka 15 Úspěšnost výběru pojistného a příslušenství v letech 2015-2017

	2015	2016	2017
Leden	98,95 %	98,31 %	100,80 %
Únor	99,73 %	100,10 %	99,56 %
Březen	100,7 %	100,18 %	100,16 %
Duben	98,17 %	98,11 %	98,05 %
Květen	98,30 %	97,79 %	98,82 %
Červen	100,30 %	99,87 %	99,88 %
Červenec	99,41 %	99,51 %	99,24 %
Srpen	99,17 %	99,63 %	99,15 %
Září	100,1 %	99,75 %	99,60 %
Říjen	100,37 %	99,19 %	99,98 %

Listopad	100,79 %	100,30 %	99,73 %
Prosinec	102,09 %	99,76 %	101,06 %
Celkem	99,77 %	99,82 %	99,67 %

(Zdroj: ČSSZ)

Předešlé dvě tabulky znázorňují úspěšnosti výběru pojistného a pojistného s příslušenstvím – včetně penále. Tato úspěšnost se pohybuje přibližně mezi 97-102 %, což je velmi dobré. Nejnižší procento je v květnu 2016, zatímco nejvyšší v prosinci 2016. Tato úspěšnost každý měsíc kolísá. Je to způsobeno mnoha faktory. Úspěšnost výběru také souvisí s tím, jak plní svoji povinnost předkládat přehledy zaměstnavatelé, jaké mají předpisy a jak rychle je uhradí, protože některé větší firmy mohou tuto statistiku velmi ovlivnit. V návaznosti na to oddělení účtárny a pojistného a oddělení OSVČ vystavuje tituly k dlužným nedoplatkům a předává je k vymáhání. Dalším článkem je oddělení vymáhání pojistného, které musí exekuční tituly ihned řešit.

11.3 Poznatky z analýzy

Osob samostatně výdělečně činných přihlášených bylo ke konci roku 2018 celkem 1 011 355, to je 9,51 % z celkového počtu 10 637 794 obyvatel, které byly podle Českého statistického úřadu v ČR v měsíci září 2018, 70 % z nich si platí zálohy na DP, těch 30 % čeká na předepsání exekučním titulem. Zaměstnavatelů máme 282 522 a pojištěnců 4 633 230. To znamená, že na každého zaměstnavatele připadá téměř 17 pojištěnců.

Příjmy v analyzovaných letech postupně narůstají, zatímco pohledávky ve sledovaném období klesají. I přes tento pozitivní jev tvořil úhrn všech pohledávek v měsíci září 59 927 113 099,26 Kč. Pokud tyto čísla rozpočítáme, tak na každou přihlášenou OSVČ by připadlo 20 737,64 Kč a na každého přihlášeného zaměstnavatele 137 879,51 Kč.

Úspěšnost ve výběru je kolem 100 % každý analyzovaný rok, to znamená, že je zapláceno přinejmenším to, co se daný rok požaduje. V analýze je zaznamenáno někdy o trošku více a jindy méně. Více znamená, že byly uhrazeny i starší pohledávky.

12 EFEKTIVITA VÝBĚRU POJISTNÉHO PROSTŘEDNICTVÍM VÝZEV K ZAPLACENÍ POHLEDÁVKY

12.1 Výzva k zaplacení pohledávky

Výzvy bývají zasílány téměř ke všem pohledávkám. Nevyhotovují se pouze v případech, kdy je známo z již dříve připojených spisů, že dlužník na výzvu reagovat nebude (např. u nedosažitelných subjektů) nebo u dlužníků, kde je zhodnoceno, že je hospodárnější přistoupit přímo k exekuci.

Jsou zasílány dlužníkům během prvních dnů po předání exekučního titulu na oddělení vymáhání pojistného. Lhůta odeslání závisí zejména na počtu titulů, které jsou předány najednou, např. exekuční tituly OSVČ jsou předávány k vymáhání v počtu několika desítek kusů, což způsobí delší dobu administrativního zpracování. Dále je také ovlivněna např. měsíčními uzávěrkami, kdy nejsou v kontě nahrány všechny platby, a proto je nutno s vyhotovením počkat.

12.2 Počet odeslaných výzev

Výzvy, které referenti zaslali v letech 2016-2018 většinou kopírují také počet předaných exekučních titulů k vymáhání. Pouze u menší části z nich je přistoupeno přímo k exekuci.

Tabulka 16 Počet odeslaných výzev na vybrané OSSZ

Rok	Počet odeslaných výzev k zaplacení pohledávky
2016	1466
2017	1572
2018	1340

(Zdroj: Vlastní zpracování, Interní údaje ČSSZ)

Počet zaslaných výzev závisí také na tom, kolik exekučních titulů bylo předáno k vymáhání. Čísla v tabulce neznamenaají počet nových dlužníků, výzvy jsou zasílány i dlužníkům starším, pokud je předán k vymáhání další exekuční titul, který je po výzvě připojen do spisu ke zbylým exekučním titulům ve vymáhání.

Tabulka 17 Výzvy dle druhu titulu

Rok	VN	PV	RO	PDDP+PDNP	R
2016	748	626	78	8	6
2017	715	819	27	7	4
2018	682	555	85	9	9

(Zdroj: Vlastní zpracování, Interní údaje ČSSZ)

Referenti vymáhacího oddělení zasílají výzvy k titulům, které jim byly předány k vymáhání. Počty předaných titulů k vymáhání se každý rok liší, v některém roce moc dlužníků nepřibývá, naopak jsou roky, kdy se dostane do nepříznivé situace velké množství lidí. Toto zadlužení bývá často z toho důvodu, že mnozí netuší o povinnosti pojistné platit. Dalšími důvody jsou neuhrazené faktury od odběratelů, které dokážou velmi výrazně ovlivnit finanční situaci některých podnikajících osob.

12.3 Úhrady na exekuční tituly

Exekuční titul může být uhrazen ihned po výzvě, což je nejlepší řešení daného problému. Ta neuhrazená část bývá vymáhána správní exekucí.

Úhrady v aplikaci jsou přiřazovány k jednotlivým výkonům rozhodnutí. Může se tedy v praxi stát, že výzva z určitého roku je hrazená až v roce pozdějším, nebo po uplynutí zákonné lhůty. Bývá to tak na přelomu roku, nebo v případě nedosažitelného subjektu.

12.3.1 Podíl úhrad na jednotlivé exekuční tituly z aktuálního roku proti úhradám exekučních titulů z let minulých

V následujících tabulkách jsou pouze údaje o tom kolik a jaké exekuční tituly byly uhrazené ihned po výzvě. Celkové úhrady jsou ve skutečnosti navýšeny o úhrady, které jsou přiřazovány k jednotlivým správním úkonům.

Tabulka 18 Úhrady v roce 2016

Exekuční titul	Úhrady celkem	Úhrady po výzvě z daného roku	Úhrady na výzvy z let předchozích	% uhrazení po výzvě z daného roku
PV	437	132	305	30,21 %

VN	563	407	156	72,29 %
RO	7	3	4	42,86 %
R	3	2	1	66,67 %
PDNP+PDDP	4	2	2	50,00 %

(Zdroj: Vlastní zpracování, Interní údaje ČSSZ)

Tabulka 19 Úhrady v roce 2017

Exekuční titul	Úhrady celkem	Úhrady po výzvě z daného roku	Úhrady na výzvy z let předchozích	% uhrazení po výzvě z daného roku
PV	464	203	521	43,75 %
VN	545	433	173	95,38 %
RO	12	3	9	25,00 %
R	2	2	0	100,00 %
PDNP+PDDP	3	0	3	0,00 %

(Zdroj: Vlastní zpracování, Interní údaje ČSSZ)

Tabulka 20 Úhrady v roce 2018

Exekuční titul	Úhrady celkem	Úhrady po výzvě z daného roku	Úhrady na výzvy z let předchozích	% uhrazení po výzvě z daného roku
PV	449	130	697	28,95 %
VN	520	406	179	78,08 %
RO	24	18	6	75,00 %
R	4	3	1	75,00 %
PDNP+PDDP	4	1	3	25,00 %

(Zdroj: Vlastní zpracování, Interní údaje ČSSZ)

Počet úhrad po výzvě na platební výměry z analyzovaného roku byl nižší, než počet úhrad na starší výzvy, naopak u výkazů nedoplatků je to právě naopak. Toto je možné zdůvodnit tím, že zaměstnavatelé většinou stíhají pohledávky hradit v aktuálním roce, naopak OSVČ tolik prostředků nemívají, a proto jim uhrazení pohledávky trvá déle. U ostatních exekučních titulů nelze soudit z důvodu malého počtu těchto titulů a úhrad na ně.

12.3.2 Počet zaslaných výzev a zaslaných úhrad na tyto výzvy v analyzovaných letech

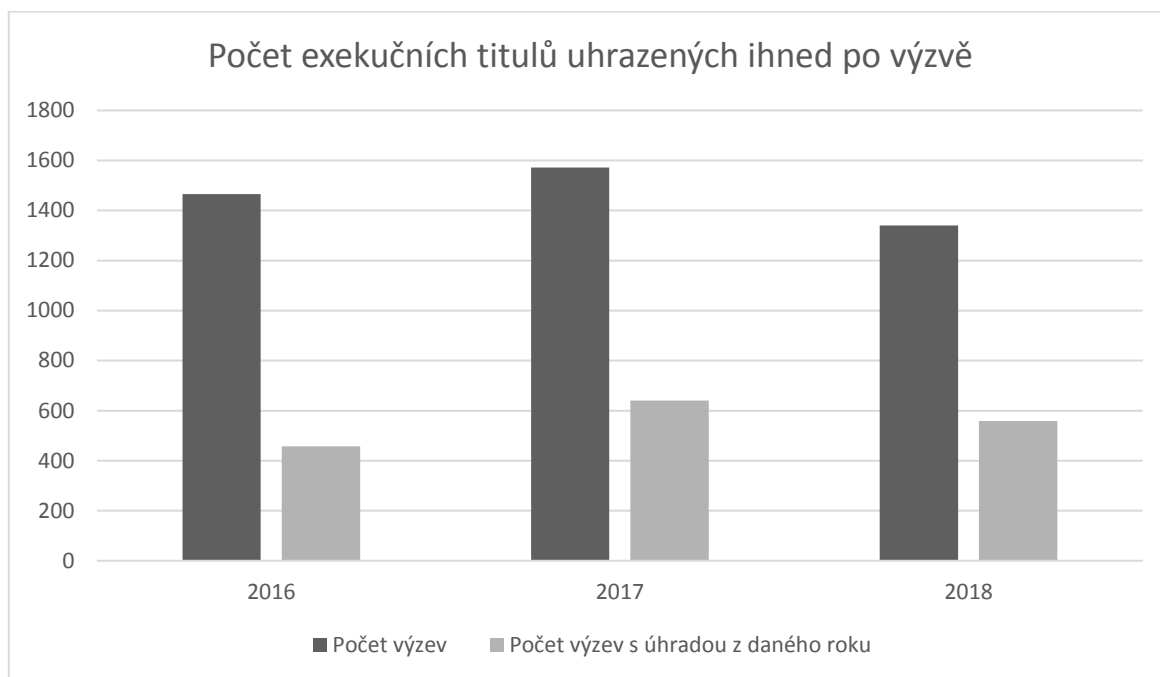
Tato kapitola analyzuje počet zaslaných výzev v jednotlivých letech a počet pohledávek, který byl po výzvě z toho roku uhrazený tzn. že nepočítá se staršími tituly.

Tabulka 21 Exekuční tituly hrazené ihned po výzvě

Rok	Počet výzev	Počet výzev s úhradou z daného roku	% uhrazení po výzvě z daného roku
2016	1466	457	31,17 %
2017	1572	641	40,78 %
2018	1340	558	41,64 %

(Zdroj: Vlastní zpracování, Interní údaje ČSSZ)

Graf 3 Exekuční tituly hrazené po výzvě

(Zdroj: Vlastní zpracování, Interní údaje ČSSZ)

Jak je vidět, více než jedna třetina pohledávek je ročně zaplacená ihned po výzvě. Zbýlé dvě třetiny lze přiřadit exekučním příkazům, zástavním právům, dražbám, likvidacím a jiným úkonům spojeným s vymáháním pohledávek na pojistném a příslušenství, u nichž už jsou náklady na realizaci vyšší než u výzev.

12.4 Poznatky z analýzy a doporučení

Nejvíce vystavovaných exekučních titulů u vybrané OSSZ jsou výkazy nedoplatků, které se zasílají zaměstnavatelům. Je to tím, že účtárna pojistného vystavuje výkazy na částky od 100 Kč. Výkazů nedoplatků na takové nízké částky je na oddělení vymáhání pojistného předáno velmi mnoho. Dle mého názoru by bylo hospodárnější, kdyby se hranice částky, od které se budou vystavovat výkazy nedoplatků, posunula výš. Většina takových exekučních titulů je zaplacená ihned po výzvě, avšak najdou se takové, kdy zaměstnavatel na tuto pohledávku většinou zapomene. S vymáháním takové částky jsou spojeny další náklady, které i několikanásobně převyšují pohledávku. Další nejčastější tituly jsou platební výměry. Povinností osoby samostatně výdělečně činné je platit zálohy a předkládat pravidelně každý rok přehled o příjmech a výdajích. Pokud zálohy placeny nejsou, což se stává často, bývá podle podaného přehledu vypočítána dlužná částka, která je poté předepsána plateb-

ním výměrem. Jestliže není podán přehled, referent oddělení OSVČ musí vypočítat pravděpodobnou výši dlužného pojistného a tuto předepíše platebním výměrem o stanovení pravděpodobné výše pojistného. Jestliže si dlužník podá přehled zpětně, je mu tento PVP zrušen a vystaven nový PV, jehož výše je stanovena na základě aktuálního přehledu o příjmech a výdajích. Pokud by byly OSVČ naléhavěji informované o této povinnosti, vyhnula by se instituce tolika případům, kdy nebyly podány přehledy. Vybraná instituce se v roce 2018 zaměřila více než jindy na vystavování rozhodnutí. Regresní náhrady a přeplatky na dávkách nemocenského nebo důchodového pojištění jsou ojedinělejší exekuční tituly.

Podle analýzy úhrad lze říct, že úhrad po výzvách je více než jedna třetina. To ukazuje, že zaslání výzev k zaplacení pohledávek má rozhodně své opodstatnění. Zároveň dochází ke snižování nákladů na vymáhání, než kdyby bylo rovnou přistupováno k exekučním příkazům, které jsou náročnější administrativně a také nákladnější na korespondenci. V případech, kde o dlužníkovi víme, že neuhradí pohledávku ani po výzvě, doporučuji ihned přistoupit k zahájení exekuce. Další výhodou neformálních výzev je, že pokud je na jejich základě exekuční titul plně uhrazen, není nutno vyhotovovat žádnou další listinu o ukončení vymáhání a spis je vyřazen do archivu. (Interní údaje ČSSZ, 2019)

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo zhodnocení efektivity výběru pojistného na základě provedených analýz. V praktické části jsem došla k závěru, že výběr efektivní je. I přes obrovskou výši pohledávek vůči ČSSZ se výběr pohybuje stále kolem sta procent.

Nejčastěji vystavovaným exekučním titulem byl výkaz nedoplatků, druhým platební výměr, třetí pokuta a poté ostatní exekuční tituly, které byly vystavovány v minimálním množství.

Zasílání výzev k zaplacení pohledávky jednotlivým dlužníkům ihned po předání exekučního titulu k vymáhání má rozhodně smysl. Analýza úhrad ukázala, jaký podíl mají při tomto hrazení právě výzvy k zaplacení dlužného pojistného a penále.

Z důvodu přijetí Obecného nařízení na ochranu osobních údajů neboli GDPR je i výběr a vymáhání jako jeden z nástrojů výběru pojistného ztížen, protože si vybraná OSSZ musí počínat velmi opatrně při komunikaci s klienty a jinými institucemi.

I přes to, že se denně setkáváme se sociálním pojištěním, mnozí se v souvislosti s ním dostanou do dluhů. Doporučila bych proto především, aby byli lidé více informováni. Sociální pojištění a jeho důležitost by měla být zahrnutá ještě více do osnov na středních a vysokých školách. Vybraná organizace by mohla pořádat přednášky a workshopy pro širokou veřejnost, abychom co nejvíce zmenšili riziko zadlužení nových podnikatelů.

Jak jsem totiž v závěru mé práce mohla zjistit, i přes kladné výsledky analýzy výběru pojistného bude stále přibývat více a více nových dlužníků. Tento problém je nutné řešit hned v začátku. Je třeba řešit příčinu, abychom mohli předejít negativním dopadům. Sociální pojištění by se mělo stát samozřejmostí pro každého z nás.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Tištěné zdroje

[1] Česká správa sociálního zabezpečení, 2015. 25 let České správy sociálního zabezpečení. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení, 44 s. ISBN 978-80-87039-43-4.

[2] Interní údaje ČSSZ

[3] KACZOR, Pavel, 2015. Sociální politika a sociální systém ČR. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 269 s. ISBN 978-802-4520-964

[4] KOLDINSKÁ, Kristina a Petr TRÖSTER, 2018. Právo sociálního zabezpečení. 7. podstatně přepracované vydání. Praha: C.H. Beck. Academia iuris (C.H. Beck), 289 s. ISBN 978-807-3807-009

[5] LICHNOVSKÝ, Ondřej, 2016. Daňový řád: komentář. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, Beckova edice komentované zákony, 918 s. ISBN 978-80-7400-604-3

[6] STIGLITZ, Joseph E., 2015. Economics of the public sector. New York: W.W. Norton & Company, 923 s. ISBN 978-039-3937-091

[7] SUROVCOVÁ, L., 2010. Efektivnost a hospodárnost při vymáhání pojistného v souvislosti s právní úpravou okresní správy sociálního zabezpečení. Zlín. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta managementu a ekonomiky, 66 s.

[8] ŠTANGOVÁ, Věra a Roman LANG, 2018. Právo sociálního zabezpečení v bodech s příklady. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 233 s. ISBN 978-807-3807-009

[9] ŽENÍŠKOVÁ, Marta, 2018. Pojistné na sociální zabezpečení: zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ, dobrovolně důchodově pojištěných: s komentářem a příklady. 8. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 160 s. ISBN 978-80-7554-127-7

Elektronické zdroje

[10] Přírůstek obyvatelstva, ©2019, Český statistický úřad [online]. [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_lide

[11] Přehled o výši pojistného ©2018, ČSSZ [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/e-podani/ke-stazeni/e-podani-PVPOJ/e-podani-PVPOJ.htm>

[12] Profil České správy sociálního zabezpečení, ©2019, ČSSZ [online]. [cit. 2019-01-29]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/o-cssz/profil-organizace/>

[13] Statistické a ekonomické ukazatele, ©2019, ČSSZ [online]. [cit. 2019-01-29]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/statistiky/ekonomicke-ukazatele/ekonomicke-ukazatele.htm>

[14] Studijní pomocník, ©2012. UPOL [online]. [cit. 2019-01-30]. Dostupné z: http://oldwww.upol.cz/fileadmin/user_upload/PdF-katedry/KAZ/FRVS/10_Studijni_pomocnik_17_1_2012.pdf

[15] Zákon č. 582/1991 Sb. ze dne 31. prosince 1991

O organizaci a provádění sociálního zabezpečení In: Zákony pro lidi [online]. [cit. 2019-02-08]. Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-582>

[16] Zákon č. 589/1992 Sb. ze dne 17. února 1992

O pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. In: Zákony pro lidi [online]. [cit. 2019-02-12]. Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-589>

[17] Zákon č. 187/2006 Sb. ze dne 12. května 2006

O nemocenském pojištění. In: Zákony pro lidi [online]. [cit. 2019-03-12]. Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-187>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení.
OSSZ	Okresní správa sociálního zabezpečení.
PSSZ	Pražská správa sociálního zabezpečení.
MSSZ	Městská správa sociálního zabezpečení.
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
PV	Platební výměr
VN	Výkaz nedoplatků
RO	Rozhodnutí
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
R	Regres
PDDP	Přeplatek na dávce důchodového pojištění
PDNP	Přeplatek na dávce nemocenského pojištění
DP	Důchodové pojištění
NP	Nemocenské pojištění
PVP	Platební výměr o stanovení pravděpodobné výše pojistného
GDPR	General Data Protection Regulation – Obecné nařízení o ochraně osobních údajů
FO	Fyzická osoba
PO	Právnícká osoba
SVČ	Samostatně výdělečná činnost
PSPZ	Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti
ZDP	Zákon o daních z příjmů

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf 1 Srovnání OSVČ platící zálohy na DP a neplatící	36
Graf 2 Počet zaměstnavatelů a pojištěnců v jednotlivých krajích	37
Graf 3 Exekuční tituly hrazené po výzvě.....	49

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 OSVČ podle krajů.....	34
Tabulka 2 Procento OSVČ platící zálohy na DP a procento neplatící zálohy na DP.....	35
Tabulka 3 Počet zaměstnavatelů a pojištěnců v jednotlivých krajích ČR	36
Tabulka 4 Přehled výše vyměřovacích základů sociálního pojištění za poslední 3 roky v Kč.....	38
Tabulka 5 Procentuální změna vyměřovacích základů proti předchozímu roku.....	38
Tabulka 6 Procentuální nárůst minimální mzdy v letech 2016 - III. čtvrtletí 2018.....	39
Tabulka 7 Sazby pojistného na sociální zabezpečení	39
Tabulka 8 Struktura odvodu sociálního pojištění u zaměstnanců.....	39
Tabulka 9 Vývoj příjmů 2016-2018	40
Tabulka 10 Procentuální vývoj příjmů proti předchozímu roku.....	41
Tabulka 11 Stav pohledávek za plátcí pojistného v letech 2016-2018.....	41
Tabulka 12 Procentuální pokles proti předchozímu roku.....	41
Tabulka 13 Pohledávky k 30. 9. 2018	42
Tabulka 14 Úspěšnost výběru pojistného v letech 2015-2017	42
Tabulka 15 Úspěšnost výběru pojistného a příslušenství v letech 2015-2017	43
Tabulka 16 Počet odeslaných výzev na vybrané OSSZ	45
Tabulka 17 Výzvy dle druhu titulu	46
Tabulka 18 Úhrady v roce 2016	46
Tabulka 19 Úhrady v roce 2017	47
Tabulka 20 Úhrady v roce 2018	47
Tabulka 21 Exekuční tituly hrazené ihned po výzvě.....	48